

ZASADY TEORETYCZNO-STOSOWANE WYCHOWANIA SAMOSTANOWIENIA NARODOWEGO MŁODZIEŻY POPRZEC AKTYWIZACJĘ POZASZKOLNĄ

Streszczenie. Artykuł ukazuje istotę pojęcia „narodowego samostanowienia jednostki”, „idei narodowej”, „wartości narodowych”; przedstawione zostało wypełnienie treściowe programu, który zawiera bloki oparte na tworzeniu wartości i walorów narodowo-patriotycznych; zdefiniowano skuteczność realizacji aktywnych form i metod; omówiono podstawowe potrzeby jednostki w procesie samostanowienia narodowego.

Słowa kluczowe: samostanowienie narodowe, jednostka, naród, wartości narodowe, idea narodowa, patriotyzm.

THEORETICAL AND APPLIED FOUNDATIONS OF SCHOOL YOUTH NATIONAL SELF-ASSERTION EDUCATION IN EXTRACURRICULAR ACTIVITY

Abstract. In the article the essence of the concepts of "national self-assertion of the individual", "national idea", "national values" are revealed; the description of the semantic content of the program which contains blocks that are based on the formation of national and patriotic values and qualities is submitted; the efficacy of implementation of active forms and methods is defined; the individuals leading needs in national self-assertion are considered.

Key words: national self-assertion, individual, nation, national values, national idea, patriotism.

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО САМОТВЕРДЖЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розкрито сутність понять «національне самоствердження особистості», «національна ідея», «національні цінності»; подано опис змістового наповнення програми, яка містить блоки, що побудовані на основі формування національно-патріотичних цінностей та якостей; визначено ефективність упровадження активних форм і методів; розглянуто провідні потреби особистості у національному самоствердженні.

Ключові слова: національне самоствердження, особистість, нація, національні цінності, національна ідея, патріотизм.

У час загрози втрати державності сучасному українству випала надзвичайна доленосна історична роль – зберегти та утвердити для прийдешнього покоління українців Батьківщину. Від консолідації громадян у прагненні стати українською нацією, ствердитися як європейський народ залежить існування та подальше становлення суверенної і незалежної Української держави. Такі буремні виклики поставили перед суспільством нові завдання у справі виховання підростаючого покоління, зокрема створення цілісної національно-патріотичної системи виховання дітей та молоді, що зорієнтована на формування самодостатньої особистості українця, громадянина, здатного компетентно

R. Sojchuk
docent, doktorant
laboratorium
wychowania moralnego i
obywatelskiego
Instytutu Problemów
Wychowania
Narodowej Akademii
Nauk Pedagogicznych
Ukrainy
(m. Kijów, Ukraina)

сприяти розбудові України як правової демократичної соціальної незалежної держави та солідарно відстоювати її національні інтереси. Саме тому у вихованні національного самоствердження особистості вбачаються шляхи вирішення актуальних питань сьогодення, що водночас є запорукою подальшого сталого розвитку і ствердження української нації, де кожен член української спільноти у свою чергу повинен відповідати перед державою, нацією.

Про актуальність означеної проблеми свідчить посилена увага до неї з боку вчених із різних галузей знань: до національного питання зверталися ідеологи українського націоналізму та провідники ідеї державності (В. Винниченко, М. Грушевський, В. Липинський та ін.); теоретичне розроблення зазначеного феномена в контексті проблеми ментальності українців, становлення і розвитку української національної ідеї та природи нації відображено у працях М. Бердяєва, Ю. Бромлея, І. Огієнка та ін.; у галузі психології ідею формування патріотизму як складової світогляду досліджували Б. Ананьєв, Г. Балл, С. Рубінштейн та ін.; у низці психолого-педагогічних досліджень знаходимо окремі аспекти проблеми виховання національного самоствердження особистості серед плеяди науковців, зокрема: К. Абульханова-Славська, А. Адлер, І. Бех, М. Боришевський, О. Вишневський, В. Роменець, Ю. Руденко, К. Чорна та ін.

Національне самоствердження особистості слід розглядати на особистісному рівні, як інтегративну суспільно-моральну цінність, яка проявляється в усвідомленні себе членом української нації, характеризується прагненням до морального самовдосконалення й повагою до всіх етносів, які становлять український народ, та відданістю Українській державі, народу, нації, а також готовністю солідарно відстоювати незалежність, цілісність і її суверенітет; та визначається вміннями компетентно сприяти розбудові України як правової, демократичної, соціальної держави. Звернемо увагу на те, що важливим елементом національного самоствердження учнівської молоді є оволодіння аксіоматикою життя рідного народу, щоденно у власній життєдіяльності.

Власне, на суспільному рівні національне самоствердження – це втілення у життя національної ідеї через реалізацію національних інтересів, де суб'єктом її впровадження та популяризації виступає особистість, народ, нація. Схиляємося до думки, що всі громадяни, незалежно від їхнього етнічного походження, релігійного та соціального статусу тощо, становлять українську націю як поліетнічну спільноту, що складається із представників титульної української нації та всіх етнічних спільнот, які проживають в Україні та вважають її своєю Батьківщиною, які ідентифікують себе як громадяни Української держави і в яких ствердилося українське світовідчуття, світосприймання та світорозуміння.

Беручи до уваги сучасні трансформації, відстоювання української державності, творення модерної української нації та водночас євроінтеграційні процеси, які загострюють потребу збереження національної ідентичності українського народу з огляду на умови поліетнічного суспільства, актуалізують проблему виховання цінностей консолідації української нації. Сучасні виклики, що постали перед українським народом, актуалізували і перед педагогічними працівниками завдання розробки технологій виховання таких цінностей, які потрібні сучасній людині для гідного життя, самореалізації сутнісних сил, збереження національної самобутності, а також утвердження на території своїх предків Української незалежної, демократичної, правової, соціальної держави. Центральним положенням, за такого підходу до вирішення проблеми, є гармонійне узгодження, а не протиставлення, національних і загальнолюдських цінностей, що передбачає перехід до різноманітності й багатогранності культурних позицій, які доповнюють і збагачують одна одну [8, 4].

Таким чином, із психолого-педагогічної точки зору виховання національного самоствердження розглядається як складне явище – феномен національного, патріотичного і громадянського життя особистості в суспільстві, який відображається в особистісній і суспільній свідомості, об'єднуючи їх та водночас виступаючи вирішальним

чинником усвідомлення особистістю національних цінностей: совість, свобода, відповідальність, патріотизм, українська національна ідея, українська мова, національна ідентичність, національна гідність і гордість, самодостатність, культурно-історична спадщина українського народу, державні та національні символи України, Конституція України, життя і здоров'я громадян української нації, солідарність громадян щодо стратегічних напрямів і цілей розвитку та захисту національних інтересів Української держави й нації, толерантність. Означені національні цінності, на думку науковців, формують загальнонаціональний суспільний ідеал, єдину національну ідею та ідеологію державотворення, розвинену національну самосвідомість [7].

Вік учнівської молоді охоплює період від 14 до 18 років. У цей період відбувається інтенсивний фізіологічний і психічний розвиток особистості, що позначається на її внутрішньому світі та спрямовує на пошуки шляхів самовдосконалення. Для цього віку характерним є збільшення ролі індивідуальних особливостей молоді: «Вже в підлітковому, а тим більше, в юнацькому віці, зміна вікових періодів залежить не тільки від умов виховання, але й від індивідуальних та типологічних умов формування особистості... Вікові відмінності немовби «перекриваються» типом індивідуального розвитку, характером практичної діяльності» [1, 157].

Проаналізувавши різні погляди науковців на проблему формування національних цінностей та взявши до уваги культуротворчу парадигму українського націєтворення, можна зробити висновок, що включення національних цінностей в особистісну систему цінностей залежить від провідних потреб особистості, які можна систематизувати наступним чином:

- потреба у національному пізнанні - забезпечує отримання, накопичення, реалізацію інформації, що втілюється у системі знань та їх використанні для налагодження міжособистісної та міжнаціональної комунікації. Проявляється через мотивацію в навчанні, активній пізнавальній діяльності;

- потреба у національній єдності та солідарності – забезпечує збереження інтегрованої цілісності елементів системи (етнос, народ, нація, держава), що проявляється у прагненні до взаємодії, узгодженості, системності. Проявляється через мотивацію на любов, дружбу, емпатію;

- потреба у національному творенні – забезпечує прилаштування елементів і систем до постійно змінних умов, що реалізується у зацікавленості в позитивних результатах діяльності як користь для себе, Іншого та усіх. Визначається мотивацією на досягнення успіху в результаті діяльності;

- потреба у творчості, самовдосконаленні – забезпечує саморозвиток і розвиток елементів і систем шляхом удосконалення способів у різних процесах, зв'язках і діяльності. Проявляється в прагненні особистості до самовдосконалення, самотворчості, самореалізації та вдосконаленні навколишнього світу, суспільства, державного устрою [4].

Становлення їх значущими для особистості відбувається в результаті сприймання національних цінностей крізь призму особистісної життєдіяльності, через складний внутрішній світ, вони входять у психологічну структуру особистості у формі особистісних цінностей та стають детермінантою мотивації її поведінки.

У процесі творення української політичної нації нагально необхідним є виховання патріотизму як особливе, тобто безумовне і високосмислове почуття-цінність, що відіграє роль найкращого інтегратора представників різних етнічних спільнот у єдиний народ як спільність громадян однієї держави. Це активне і дієве почуття належності до своєї державно-територіальної Вітчизни, органічної включеності в її соціально-політичну структуру, відданість і любов до неї, готовність до самопожертви в ім'я її процвітання, що базується на належності до громадянського суспільства, української політичної нації як соціального організму і перебуває під юрисдикцією однієї держави [2, 6-10; 8]. В умовах поліетнічного українського суспільства виховання патріотизму повинно мати характер не місцевий, регіональний, а, власне, бути національно-громадянського спрямування.

Первинний стан патріотизму особистість набуває спонтанно під впливом природно відповідних факторів у гармонійній єдності з культурно-освітніми, що формують базову психологічну прихильність особистості до своєї нації, залучають до її духовних скарбів. Потреба становлення й утвердження незалежної України актуалізує вимогу формування в масовій свідомості підростаючого покоління стан патріотизму духовно осмисленого, рефлексивного, який поєднує пристрасну любов до свого народу, нації, Батьківщини з толерантним ставленням до інших народів. Основою патріотизму особистості є усвідомлення національної самобутності у єдності із розумінням особистістю власної причетності до долі України. Використання антропоцентричного підходу у вихованні патріотизму передбачає первинність прав особистості з одночасним узгодженням з інтересами суспільства і держави, що враховує різноманітні інтереси громадян Української держави. Саме такий стан патріотизму здатний вирішити чимало проблем української державності [3, 10-12]. Ми дотримуємося позиції щодо виховання в особистості громадянського патріотизму, що передбачає відповідальність за долю народу, культуру та здатність консолідувати всю внутрішню енергію для творення нової віхи в історії своєї держави-нації. У його основі лежить повага до власного народу, власних культурно-історичних традицій, до національних цінностей, мови рідного народу, що забезпечує формування поваги до інших народів і стає осмисленою цінністю. У сучасних умовах сьогодення відбуваються процеси глобалізації та водночас національної ідентичності як збереження національної самобутності народів світу, їхньої унікальної культури, що загострює проблему національного буття та усвідомлення особистістю своєї національної належності із підвищенням інтересу до джерел, традицій і звичаїв пращурів.

Без ідеології як системи політичних, економічних, правових, філософських, моральних, етнічних поглядів – складової суспільної свідомості – не може обійтися жодне суспільство. І коли ми хочемо мати власну незалежну соборну державу, бути нацією, нам потрібно виробити і сповідувати національну ідеологію. У процесі утвердження політичної нації національні інтереси набувають загального значення, закріплюються ідеологічно. Сукупність національних інтересів, узгоджених між собою й структурованих у цілісну систему, утворюють «національну ідею». Ми погоджуємося з поглядами вітчизняного науковця Ю. Руденко щодо визначального впливу національної ідеї у житті особистості, народу, держави та нації: «...спільні ідейні цінності цементують багатогранне життя суспільства, забезпечують цілісність, міцність і стійкість нації в життєвих випробуваннях (природних катастрофах, конфліктах, війнах тощо)» [6, 9]. Учений стверджує, що без сформованої національної системи ідей, яка захищає національні інтереси, самобутність української нації, українська молодь не матиме ідейно-духовних орієнтирів, а також може робити науково необґрунтований та морально не виправданий вибір у житті. Національна ідея стимулює, визначає волю молоді, її готовність виконувати мораль і закони, реалізовувати свої обов'язки, бути відповідальним перед родиною, народом і Батьківщиною. Така вірність сучасної молоді українській національній ідеології, «серцевиною якої є, ..., ідеологія патріотизму і українського національного державотворення, забезпечує єдність кожної особистості і суспільства, всього народу» [6, 9]. Національна ідея повинна сприяти формуванню національної єдності на основі необхідності самоствердження, в процесі прийняття та реалізації національних цінностей. Сукупність теоретичних уявлень, політико-культурних установок, зрозумілих для широкої верстви народу патріотичних гасел, спрямованих на вирішення кардинальних проблем національного самоствердження (утвердження і задоволення соціально-економічних, політичних, духовно-культурних інтересів нації), відображені в національній ідеї. З огляду на це вона набуває форми суспільного проекту загальнонаціонального масштабу, з урахуванням становища нації, її цінностей, інтересів, цілей та способів їх досягнення. Національною ідеєю переважної більшості українства стала Євро-Атлантична інтеграція, що передбачає формування цінності української нації у контексті цінностей об'єднаної

Європи [8, 4]. Українське суспільство потребує кардинальних політико-економічних трансформацій з орієнтацією на європейські цінності та громадянське суспільство, що передбачає насамперед чітке самовизначення як соборної незалежної держави із власними національними інтересами, реалізація яких є необхідною умовою національного самоствердження України.

Відповідаючи на виклики сьогодення та окреслені завдання, що нагально постали перед педагогічними працівниками, розроблено наскрізну інтерактивну програму виховання учнівської молоді «Через національне самоствердження до процвітання», яка забезпечує цілісний системний підхід до організації процесу національно-патріотичного виховання молоді у позаурочній діяльності, зокрема вона містить такі розділи: перший розділ – «Я – особистість» – «це мій вибір» – особистісний аспект; другий розділ – «Я – Ти, Інший» – міжособистісний аспект; третій розділ – «Я – Ми, родина, громада, народ, нація» – національно-ціннісний аспект; четвертий розділ – «Я – громадянин Української держави» – політико-правовий аспект; п'ятий розділ – «Я – Всесвіт» – духовно-ціннісний аспект. Такий підхід до побудови програми сприяє інтелектуально-духовному розвитку потенціалу молоді людини, усвідомленню шляхів особистісної самореалізації і самоствердження, становленню активної творчої молоді, яка зацікавлена у вивченні, популяризації історії та культури українського народу, виробленні активної громадянської позиції на основі співпраці інтегративних суб'єктів педагогічної взаємодії. Реалізація програми передбачає орієнтацію на особистість учня, перетворення його на суб'єкт власної життєтворчості, що забезпечить його саморозвиток, самореалізацію, самотворення і самоствердження в інтересах українського народу та утвердження цінності української нації.

Практично зазначені умови можуть реалізуватися через застосування програми психолого-педагогічного вивчення особистості та складання характеристики національно-патріотичних особливостей, урахування яких має пріоритетне значення в системі позаурочної діяльності учнівської молоді. Орієнтовна програма містить таке змістове наповнення:

1. Загальні відомості про учня: стан здоров'я, загальний фізичний, психічний, соціальний розвиток; почуття, переживання, переконання, що відображають сформованість національної самосвідомості, патріотизму.

2. Гордість за належність до українського народу; ціннісні ставлення: до Батьківщини, Української держави, нації та всіх етносів, що становлять український народ, національних та державних символів, національних ідеалів, історичних культурних надбань рідного народу; себе, іншого, сім'ї, родини, природи, праці, мистецтва; володіння українською мовою; рівень сформованості національної самооцінки; рівень вихованості національного самоствердження; здатність до ініціативи в різних суспільно корисних акціях; усвідомлення себе громадянином Української держави та потреби збереження й захисту національних цінностей і національних інтересів.

3. Навчальна діяльність учня: загальна успішність, ставлення до навчання як основного обов'язку, прагнення до самовдосконалення та досягнення успіху; розвинене почуття гордості за свій народ; інтереси, потреби, здібності, таланти та їх використання у позаурочній діяльності; повага до батьків, знання родинних реліквій, звичаїв, обрядів, традицій місцевої громади.

4. Сформованість уявлень учня про моральні норми, погляди, судження, еталони взаємин із ровесниками та дорослими; емоційна саморегуляція та позитивна мотивація; законслухняність проектування власної життєтворчості в інтересах колективу, громади, народу, держави, нації в позаурочний час.

5. Трудова діяльність учня: потреби, мотиви та позитивне ставлення до різновидів позаурочної діяльності, праці; культура праці та рівень професійного самовизначення; солідарність і відповідальність за результати власної праці та праці однолітків.

6. Система знань учня про природу, всесвіт; сформованість готовності до правильної взаємодії з навколишнім світом; мотивація до природоохоронної діяльності; усвідомлення наявних екологічних проблем держави та шляхів їх вирішення.

7. Загальні висновки: місце та роль особливостей формування громадянина-патріота Української держави; перспектива подальшого національного самоствердження особистості; психолого-педагогічні рекомендації щодо виховання національного самоствердження, якостей та цінностей особистості [5].

Реалізацію програми варто здійснювати з урахуванням вікових особливостей учнівської молоді, у комплексі застосовувати розроблені методики. Такий всебічний підхід до вивчення особистості вихованця допомагає визначити, з чого розпочати реалізацію завдань виховання національного самоствердження у позаурочній діяльності, які форми, методи, прийоми і засоби доцільно використовувати.

Ефективність виховання національного самоствердження в учнівської молоді у позаурочній діяльності значною мірою залежить від добору форм та методів його організації, а саме пріоритетна роль належить активним формам: акції на підтримку українських воїнів, їхніх сімей, інвалідів, переселенців, дітей-сиріт та родин Небесної сотні, вахти пам'яті сучасних національних героїв України; соціально-проектна діяльність, соціально-психологічні тренінги, ситуаційно-рольові ігри, соціодрами; відвідування місць історичних подій, збір інформації, документів і матеріальних пам'яток та звіт пошукових загонів; створення інформаційно-електронного банку даних «Герої України – наші земляки»; щомісячний випуск шкільної газети, плакатів, буклетів, військових щоденників і щотижневий спецвипуск шкільного радіо за матеріалами пошукової діяльності та інформаційно-аналітичний огляд подій сьогодення; соціологічне опитування шкільної громади з актуальних питань сьогодення; інтелектуальні аукціони, ігри-драматизації, військово-спортивні ігри; колективні творчі справи; духовний, філософський, демократичний діалоги; влаштування музею, виставок, організація проектів-презентацій, кіноуроків; походи, мандрівки, заочні екскурсії; залучення до суспільно-громадських акцій, рейдів, марафонів, маршів, флеш-мобів; уроки військового гарту й медицини, юнацький вишкіл; участь у роботі шкільних гуртків, клубів, центрів, об'єднань тощо.

Позитивно проявили себе інформаційно-комунікаційні технології: спільні творчі проекти учнівської молоді, педагогів, батьків із розповсюдження серед громадськості краю; шкільний веб-сайт; мобільний консультаційний пункт; скайпо-міст із побратимами; репортаж місцевої громади «Ми мріємо жити в Україні»; заочні конференції та ін.

У процесі виховання національного самоствердження учнівської молоді варто акцентувати увагу на добірці методів виховної діяльності, які стимулюють процес засвоєння національно-патріотичних, державницьких знань, вироблення волі у практичній діяльності, що передбачає поєднання знань і переконань.

Результативність виховання національного самоствердження в учнівської молоді зумовлюється певними педагогічними умовами, необхідними на певних етапах проведення позаурочної виховної діяльності, а саме: тісний зв'язок різних видів форм із життям, викликами сьогодення і повсякденною діяльністю учнівської молоді, адже відірвані від життя форми неминуче призводять до поверхневого ставлення та виключення національно-патріотичного змісту виховної роботи; сприяння виховання національного самоствердження учнівської молоді в активній діяльності з метою виявлення їх особистого ставлення до подій, явищ, фактів, людей; у процесі активно творчої діяльності у вихованців формуються комунікативні вміння і навички, отримуються знання, певний життєвий досвід, культура спілкування і взаємодії в учнівському колективі; при виборі форми роботи варто враховувати місцеві традиції, звичаї, особливості подій, які відбуваються в країні, та завдання, які стоять перед учнівською молоддю; тісний зв'язок комунікативних, творчих і організаційних форм виховання, що уможливорює їх об'єднання у цілісну систему, здатну досягнути позитивних результатів.

Отже, національне самоствердження особистості слід розглядати як інтегративну властивість особистості, що виявляється у сформованості позитивної національної ідентичності, виборі своєї активної соціальної і громадянської позиції в суспільстві, що характеризується відповідальністю перед своєю нацією, готовністю відстоювати й захищати її національні інтереси. Національне самоствердження пов'язане з мобілізацією всього свого інтелектуально-духовного потенціалу особистості для досягнення успіху в інтересах українського народу та утвердження цінності української нації.

Таким чином, виховання національного самоствердження учнівської молоді – це багаторівнева системна діяльність органів державної влади, загальноосвітніх навчальних закладів, сім'ї та інших інституцій, спрямована на виховання відданості національним цінностям, збереження наступності духовного і морального досвіду поколінь українського народу та виконання обов'язків перед Українською державою, нацією.

Література:

1. Ананьев Б. Г. О системе возрастной психологии / Б. Г. Ананьев // Вопросы психологии. – 1957. – № 5. – С. 157-169.
2. Бех І. Д. Патріотизм у потенціалі педагогічної науки / І. Д. Бех // Матеріали XII Захаренківських педагогічних читань, Всеукраїнської науково-практичної конференції «Патріотизм – нагальна потреба України й українців» / [Упор. Назаренко Г. А.]. – Черкаси : ЧОПОПП, 2015. – 186 с.
3. Бех І. Д., Чорна К. І. Патріотичне виховання дітей та молоді / І. Д. Бех, К. І. Чорна // Позашкілля. – 2011. - № 10 (58), жовтень. – С. 9-16.
4. Культуротворча парадигма українського націєтворення: зб. наук. ст. / ред. : В. А. Бітаєв; ДАККМ, Ін-т мистецтв. ПНУ ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2006. – 204.
5. Обласна програма національного виховання учнівської молоді Рівненщини на 2008-2020 роки / М. А. Віднічук, О. Ю. Данильчук, Г. І. Ситник. – Рівне: РОІППО, 2007. – 23 с.
6. Руденко Ю. Український патріотизм: політична освіта і виховання зростаючих поколінь / Ю. Руденко // Освіта. 2014. - №43 (15-22 жовтень 2014). – С. 9.
7. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. / В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, Е. М. Лібанова та ін. ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського : у 2 ч. – К. : НАДУ, 2009. – Ч. 1. – 456 с.
8. Чорна К. Цінності консолідації української нації / К. Чорна // Освіта. 2014. - №44 (5635). – С. 4.

THEORETICAL AND APPLIED FOUNDATIONS OF SCHOOL YOUTH NATIONAL SELF-ASSERTION EDUCATION IN EXTRACURRICULAR ACTIVITY

R. Soichuk

During the threat of loss of statehood to the modern Ukrainians had the amazing crucial historical role – to maintain and approve for the upcoming generation of Ukrainians Home. From consolidation of citizens in a bid to become the Ukrainian nation, to establish itself as a European nation depends on the existence and further establishment of a sovereign and independent Ukrainian state. Such violent challenges put before society a new challenge in the education of the younger generation, in particular the establishment of holistic national-Patriotic education of children and youth, focused on the formation of a self-sufficient person, the Ukrainian, the citizen capable to contribute to the development of Ukraine as an independent democratic social legal state and in solidarity to defend its national interests. That is why the education of national self-

identity see solutions to issues that at the same time is the key to further sustainable development and approval of the Ukrainian nation, where every member of the Ukrainian community in turn must answer to the state, the nation.

On the relevance of the designated problem is evidenced by the increased attention from scientists from different fields of knowledge: to the national question was addressed by the ideologists of Ukrainian nationalism and the conductors of the idea of statehood (V. Vinnichenko, N. Hrushevsky, V. Lypynsky, etc.); theoretical development of the phenomenon in the context of a problem of mentality of Ukrainians, the formation and development of the Ukrainian national idea and nature of a nation is reflected in the works of M. Berdyaev, Y. Bromley, Ivan Ohienko and others; in psychology the idea of the formation of patriotism as a component of the worldview researched. Ananyev, G. Score, S. Rubinstein and others; in a number of psychological and educational research, we find certain aspects of parenting issues national self-identity among the galaxy of scientists, in particular: K. Abulkhanova-Slavske, A. Adler, I. Bech, N. Borichevsky, A. Vishnevsky, V. Resident Romain, Y. Rudenko, K. Chorna, etc.

National self-esteem should be viewed on a personal level, as an integrative social-moral value, which manifests itself in the awareness of being a member of the Ukrainian nation, is characterized by striving for moral self-improvement and respect of all nationalities constituting the Ukrainian people, and devotion to the Ukrainian state, people, nation, and solidarity readiness to defend the independence, integrity and sovereignty; and is determined by the skills to competently contribute to the development of Ukraine as a legal, democratic, social state. Pay attention to the fact that an important element of national affirmation of students is mastery of the axiomatics of life of the native people in their own daily life.

In fact, on the level of national self-assertion is the embodiment of the national idea through the realization of national interests, where the subject of its introduction and popularization of acts of identity, people, nation. Inclined to think that all citizens, regardless of their ethnic origin, religion or social status, and so forth, comprise the Ukrainian nation as a multicultural community, composed of representatives of the titular Ukrainian nation and all ethnic communities living in Ukraine and consider it their Homeland who identify themselves as citizens of the Ukrainian state and in which was established the Ukrainian attitude, mentality and Outlook.

Taking into account the modern transformation, defending Ukrainian statehood, the creation of a modern Ukrainian nation and at the same time European integration processes, which aggravate the need to preserve the national identity of the Ukrainian people, given the conditions of a polyethnic society, actualize a problem of education of values of the Ukrainian nation. Modern challenges facing the Ukrainian people, actualized and before the teaching staff the challenges of developing technologies to foster such values which are necessary to modern man for a decent life, self-realization of intrinsic forces, preservation of national identity, and approval in the territory of the ancestors of the Ukrainian independent, democratic, legal and social state. Central position for this approach to solving the problem, is a harmonious agreement, not opposition, of national and universal values, which implies a transition to the diversity and versatility of the cultural positions that complement and enrich each other [8, 4].

Thus, from a psycho-pedagogical point of view, education of national self-assertion is considered as a complex phenomenon – a phenomenon of national, Patriotic and civil life of the individual in society, which is reflected in personal and public consciousness, uniting them and at the same time speaking the decisive factor in the realization of the identity of national values: conscience, freedom, responsibility, patriotism, Ukrainian national idea, the Ukrainian language, national identity, national dignity and pride, self-sufficiency, cultural and historical heritage of the Ukrainian people, the state and the national symbols of Ukraine, Constitution of Ukraine, lives and health of citizens of the Ukrainian nation, the solidarity of citizens about strategic directions and goals of development and protection of national interests of the Ukrainian state and nation, tolerance. Designated national treasures, according to scientists, form a nationwide social ideal, of a unified national idea and state ideology, developed national self-consciousness [7].

The age of students spans the period from 14 to 18 years. In this period there was rapid physiological and mental development of the personality, which affects her internal world and aims to find ways of self-improvement. For this age characterized by the increasing role of individual characteristics of youth: "Already in adolescence, and especially at a young age, the shift age periods depends not only on education but also on individual and typological conditions of identity formation... as the Age difference would "overlap" type of individual development, the nature of the practices" [1, 157].

After analyzing different scientific views on the problem of formation of national values and taking into account culture-tours paradigm of Ukrainian nation-building, it can be concluded that the inclusion of national values in a personal value system depends on the leading needs of the individual, which can be systematized as follows:

- the need for national knowledge - ensures the receipt, accumulation, and utilization of information that is embodied in the knowledge system and their use for developing interpersonal and inter-ethnic communication. Manifested through motivation in learning active cognitive activity;

- the need for national unity and solidarity ensures the preservation of the integrity of integrated system elements (ethnos, people, nation, state), which is manifested in the desire for interaction, consistency, consistency. Motivation is manifested through love, friendship, empathy;

- the need for national value creation – provides device components and systems to constantly changing conditions, which translates into interest in positive results as a favor for myself and all. Is determined by the motivation to achieve success as a result of the activity;

- the need for creativity, self-improvement – ensures self-development and the development of elements and systems by improving ways in different processes, connections and activities. Is manifested in the desire of the individual to self-improvement, camoters, fulfillment, and improvement of the surrounding world, society, state structure [4].

The establishment of their significance for the individual occurs as a result of the perception of national values through the prism of personal life, using a complex inner world, they are in the psychological structure of personality in the form of personal values and become a determinant of motivation of its behavior.

In the process of creating a Ukrainian political nation is urgently needed is the education of patriotism as special, i.e. unconditional and wysokosciowe feeling-value, which plays the role of integrator of best representatives of various ethnic communities into one nation as a community of citizens of one state. It's active and meaningful sense of belonging to their state and territorial homeland, organic involvement in its socio-political structure, commitment and love to her willingness to sacrifice in the name of her prosperity, based on belonging to civil society, the Ukrainian political nation as a social organism and is under the jurisdiction of one state [2, 6-10; 8]. In conditions of poly-ethnic Ukrainian society, the education of patriotism should not have the character of local, regional, and national-civil direction. The initial state of the patriotism it acquires spontaneously under the influence of environmental relevant factors in harmonious unity with culture and education that constitute the underlying psychological attachment of the individual to the nation, attracted to the spiritual treasures. The need of formation and consolidation of an independent Ukraine actualizes the requirement of forming in mass consciousness of the younger generation the state of patriotism spiritually meaningful, reflexive, who combines a passionate love for his people, nation, country with a tolerant attitude to other people. The basis of patriotism of the individual is the realization of national identity in unity with the understanding of a personal involvement in the fate of Ukraine. Use the anthropocentric approach in Patriotic education assumes the primacy of individual rights, with a simultaneous agreement with the interests of society and the state, taking into account the diverse interests of the citizens of the Ukrainian state. It is the state of patriotism is able to solve a lot of problems of Ukrainian statehood [3, 10-12]. We take the position regarding the promotion of civic patriotism of the person, which includes responsibility for the fate of the people, the culture and the ability to

consolidate all internal power for the building of the new milestones in the history of the nation-state. It is based on respect for their own people, their own cultural-historical traditions, national values and language of the native people, which ensures the formation of respect to other Nations and becomes meaningful value. In modern conditions the processes of globalization and national identity at the same time as preserving the national identity of the peoples of the world, their unique culture, which exacerbates the problem of national existence and awareness of a person's national affiliation with the increasing interest in the origins, traditions and customs of their ancestors.

Without ideology as a system of political, economic, legal, philosophical, moral, ethnic views – a component of social consciousness – can not do any one company. And when we want to have their own independent and unified state to be a nation, we need to develop and to practice a national ideology. In the approval process of the political nation, national interests are becoming common values, are fixed ideologically. A collection of national interests, co-ordinated and structured in a coherent system, form a "national idea". We agree with the point of view of Russian scientist Yu. Rudenko relatively determines the influence of the national idea in the life of a person, people, state and nation: "...a shared ideological values that underpin the multi-faceted life of the society, ensure the integrity, strength and durability of the nation in the trials of life (natural disasters, conflicts, wars and the like)" [6, 9]. The researcher claims that without the formation of a national system of ideas, that protects national interests, the identity of the Ukrainian nation, the Ukrainian youth will not have the ideological and spiritual guidelines, and also can do scientifically unjustified and morally unjustified choices in life. The national idea stimulates, identifies the will of youth, its willingness to perform the morals and laws to implement their responsibilities, to be responsible to family, nation and Homeland. Such loyalty of modern youth of Ukrainian national ideology, "the core of which is, ..., the ideology of Ukrainian patriotism and the nation state, ensures the unity of each individual and of society and the whole nation" [6, 9]. The national idea should contribute to developing national unity on the basis of the need of self-affirmation, in the process of adoption and implementation of national values. A set of theoretical ideas, political and cultural attitudes, clear to wide layers of people Patriotic slogans aimed at addressing crucial issues of national self-affirmation (approval and satisfaction of socio-economic, political, spiritual and cultural interests of the nation) are reflected in the national idea. With this in mind, it takes the form of public project on a national scale, taking into account the situation of the nation, its values, interests, goals and ways to achieve them. National idea of the vast majority of Ukrainians became Euro-Atlantica integration, involving the formation of values of the Ukrainian nation in the context of the values of a United Europe [8, 4]. Ukrainian society needs a radical political-economic transformation with a focus on European values and civil society, which involves first of all a clear determination as a Catholic independent state with its own national interests, the implementation of which is a necessary condition of national self-assertion of Ukraine.

Responding to the challenges and goals that are acute for teaching staff, developed through an interactive program of education of students "national self-affirmation for prosperity", which provides a holistic system approach to the organization of the process of national-Patriotic education of youth in extracurricular activities, in particular it contains the following sections: the first section – "I am somebody" – "it's my choice" – personal aspect; the second part is "I – Thou, the Other" – interpersonal dimension; the third section – "I – We, the family, the community, the people, the nation" – the national-the value aspect; the fourth section – "I am a citizen of the Ukrainian state" – politico-legal aspect; the fifth section – "I am the universe" – the spiritual and value aspect. This approach to the construction of the program promotes intellectual and spiritual development of the potential of the young person, awareness of the ways personal self-realization and self-assertion, formation of active creative young people who is interested in studying and popularization of history and culture of the Ukrainian people, the development of active citizenship on the basis of the integrative cooperation of subjects of pedagogical

interaction. Implementation of the program involves orientation on the participant's personality, its transformation into the subject of his own vital creativity that will provide its self-development, self-realization, of self and of self-assertion in the interests of the Ukrainian people and the value of the Ukrainian nation.

Practically, these conditions can be realized through the use of a program of psychopedagogical study of personality and characterize the national-Patriotic features, which is a priority in the system of extracurricular activities for students. The indicative programme includes the following semantic content:

1. General information about the student: the state of health, overall physical, mental, social development; feelings, experiences, beliefs, reflecting the formation of national consciousness and patriotism.

2. The pride of belonging to the Ukrainian people; value relations: for the Motherland, the Ukrainian state, the nation and all ethnic groups that comprise the Ukrainian nation, national and state symbols, national ideals, historical and cultural achievements of the native people; myself, family, nature, and art; knowledge of Ukrainian language; the level of formation of national self-assessment; level of education of national affirmation; the ability to the initiative in various socially useful actions; the awareness of being a citizen of the Ukrainian state and the need to preserve and protect national values and national interests.

3. Learning activities student: General progress, attitude to learning as principal, self-improvement and success; strong sense of pride for their nation; the interests, needs, abilities, talents and using them in extracurricular activities; respect for parents, knowledge of family relics, customs, rituals, traditions of the local community.

4. The formation of student ideas about moral norms, attitudes, judgments, standards of relationships with peers and adults; emotional self-regulation and positive motivation; the abundance of designing own creativity in the interests of the collective, society, people, state, nation during school hours.

5. The work activities of the learner: the needs, motives and positive attitudes towards the varieties of extracurricular activities, labour; work culture and level of professional self-determination; solidarity and responsibility for results of own work and work of peers.

6. System of knowledge of the student about the nature of the universe; formation of the readiness for correct interaction with the environment; motivation for environmental activities; awareness of existing environmental problems of the state and ways of their decision.

7. General conclusions: the place and role of peculiarities of formation of the citizen-the patriot of the Ukrainian state; the prospect of further national self-identity; psychological and pedagogical recommendations on the education of national self-assertion, qualities and values of the person [5].

The implementation of the program should be implemented taking into account age peculiarities of students in the complex to apply the developed technique. Such a comprehensive approach to the study of the personality of the pupil helps to identify where to start the implementation of tasks of education of national affirmation in extracurricular activities, forms, methods, techniques and tools appropriate to use.

The effectiveness of education national affirmation of students in extracurricular activities largely depends on the selection of forms and methods of its organization, namely, the priority role belongs to the active forms: a rally in support of Ukrainian soldiers, their families, disabled persons, displaced persons, orphans and families of the Heavenly hundred, watch memory of the modern national heroes of Ukraine; socio-project activities, socio-psychological trainings, role-play, socotram; visiting places of historical events, collecting information, documents and material monuments and the report search groups; the creation of information and electronic data Bank "Heroes of Ukraine – our countrymen"; monthly issue of the school newspaper, posters, booklets, war diaries and a weekly radio show special issue on materials searching and analytical review of developments of modernity; a sociological survey of the school community on contemporary

issues; intellectual auctions, games, dramatization, military-sports games, collective creative Affairs; spiritual, philosophical, democratic dialogue; the construction of the Museum, exhibitions, organization of presentations, knorosov; Hiking, traveling, part-time visiting; community-public shares, raids, marathons, marches, flash-mobs; the lessons of military training and medicine, youth training; participation in the work of school groups, clubs, centres, associations and the like.

Had a proven positive effect of information and communication technologies: joint projects between students, teachers, parents, distributed to the public in the region; school website; mobile counseling center; Skype-bridge with brethren; the story of the local community "We want to live in Ukraine"; correspondence conferences, etc.

In the process of upbringing of national self-affirmation of students is accentuality attention to the selection of methods of educational activities that stimulate the process of assimilation of national-Patriotic and statist knowledge, development of the will in practical activity that involves a combination of knowledge and belief.

The impact of upbringing of national self-affirmation in students due to the defined pedagogical conditions necessary at certain stages of extra-curricular educational activities, namely the close relationship of various kinds of shapes with life challenges and daily activities of students, as detached from life forms will inevitably lead to a superficial approach and the exclusion of the national-Patriotic content of educational work; facilitating the education of national self-affirmation for young students active in activities to identify their personal attitude to events, phenomena, facts and people; in the active process of creative activity of students are formed communicative skills, obtain knowledge, a certain life experience, the culture of communication and collaboration in a student team; forms of work should take into account local traditions, customs, peculiarities of events that occur in the country, and the challenges facing students; the close relationship of communicative, creative and organizational forms of education that enables their integration into a complete system, able to achieve positive results.

Thus, the national self-esteem should be viewed as an integrative personality trait that is manifested in the formation of a positive national identity, the choice of his active social and civic position in society, which is characterized by the responsibility to its nation, willingness to defend and protect its national interests. National self-assertion involves the mobilization of all of their intellectual and spiritual potential of the individual to achieve success in the interests of the Ukrainian people and the value of the Ukrainian nation.

Thus, the education of national self-affirmation for young students is a multi – level systematic activity of state authorities, educational institutions, families and other institutions, aimed at instilling loyalty to national values, the preservation of continuity of spiritual and moral experience of generations of the Ukrainian people and responsibilities before the Ukrainian state, the nation.

References:

1. Anan`ev B. G. O sy`steme vozrastnoj psy`xology`y` / B. G. Anan`ev // Voprosy` psy`xology`y`. – 1957. – # 5. – S. 157-169.
2. Bex I. D. Patrioty`zm u potenciali pedagogichnoyi nauky` / I . D. Bex // Materialy` XII Zaxarenkivs`ky`x pedagogichny`x chy`tan`, Vseukrayins`koyi naukovo-prakty`chnoyi konferenciyi «Patrioty`zm – nagal`na potreba Ukrayiny` j ukrayinciv» / [Upor. Nazarenko G. A.]. – Cherkasy` : ChOPOPP, 2015. – 186 s.
3. Bex I. D., Chorna K. I. Patrioty`chne vy`xovannya ditej ta molodi / I. D. Bex, K. I. Chorna // Pozashkillya. – 2011. - # 10 (58), zhovten`. – S. 9-16.
4. Kul`turotvorcha parady`gma ukrayins`kogo nacyetvorennya: zb. nauk. st. / red. : V. A. Bitayev; DAKKKM, In-t my`stecztv. PNU im.. V. Stefany`ka. – Ivano-Frankivs`k, 2006. – 204.

5. Oblasna programa nacional'nogo vy`xovannya uchniv`s'koyi molodi Rivnenshhy`ny` na 2008-2020 roky` / M. A. Vidnichuk, O. Yu. Dany`l`chuk, G. I. Sy`tny`k. – Rivne: ROIPPO, 2007. – 23 s.
6. Rudenko Yu. Ukrayins`ky`j patrioty`zm: polity`chna osvita i vy`xovannya zrostayuchy`x pokolin` / Yu. Rudenko // Osvita. 2014. - #43 (15-22 zhovten` 2014). – S. 9.
7. Upravlinnya social`ny`m i gumanitarny`m rozvy`tkom : navch. posib. / V. A. Skurativs`ky`j, V. P. Troshhy`ns`ky`j, E. M. Libanova ta in. ; za zag. red. V. A. Skurativs`kogo, V. P. Troshhy`ns`kogo : u 2 ch. – K. : NADU, 2009. – Ch. 1. – 456 s.
8. Chorna K. Cinnosti konsolidaciji ukrayins`koyi nacyi / K. Chorna // Osvita. 2014. - #44 (5635). – S. 4.